

Lunteren – Edeseweg (gemeente Ede)

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

A. van Benthem

Met een bijdrage van: F. Zuidhoff

Colofon

ADC Rapport 1030

Lunteren – Edeseweg (gemeente Ede)
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: A. van Benthem
Met een bijdrage van: F. Zuidhoff
In opdracht van: Aannemersbedrijf Gebroeders Blokland BV
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, juli 2007
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'D.A. Gerrets'. The signature is stylized with large, flowing loops and a prominent 'D' at the beginning.

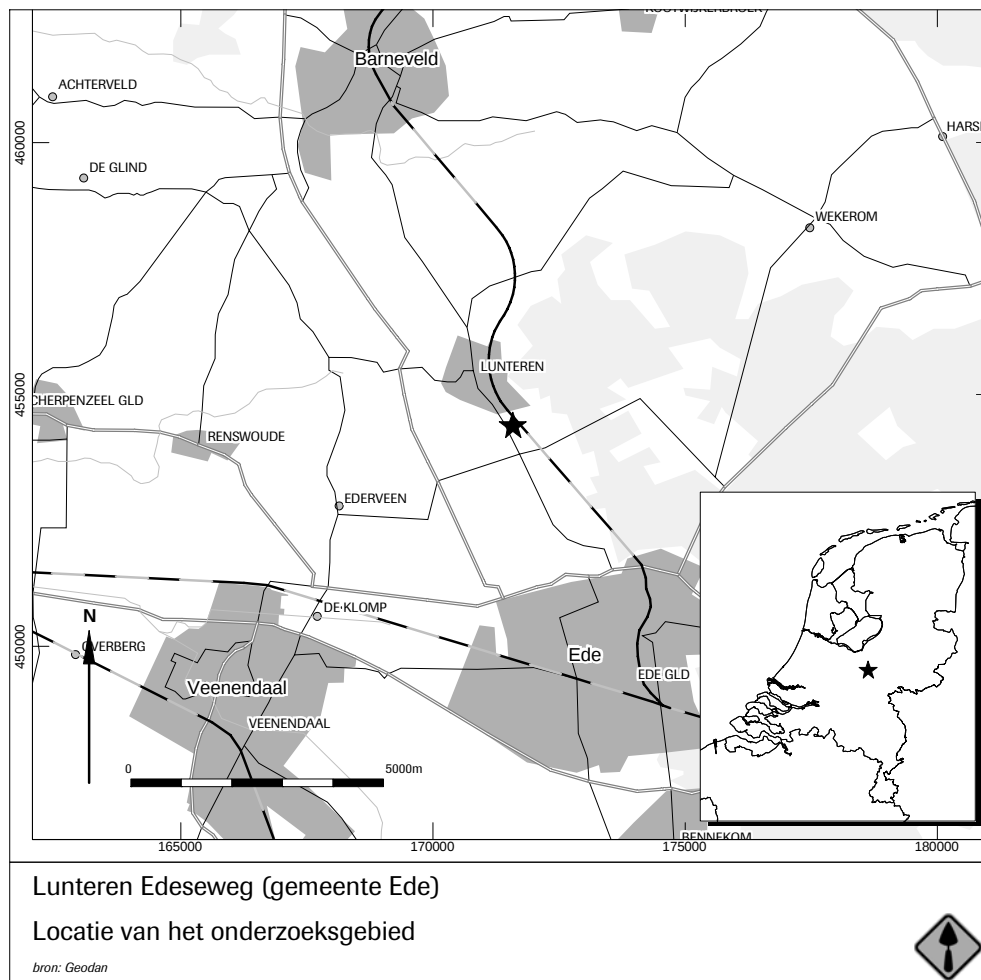
Autorisatie:
D.A. Gerrets

ISBN 978-90-6836-020-2

ADC ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	7
1.4 Opzet van het rapport	7
2 Methoden	8
3 Resultaten	9
3.1 Fysisch geografisch onderzoek	9
Landschap en bodemopbouw	9
Fysische geografie in het plangebied	9
Bodemprofielen in het plangebied	9
3.2 Sporen en structuren	12
3.3 Vondstmateriaal	12
4 Synthese	13
4.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen	13
5 Conclusie	13
5.1 Waardering van de vindplaats	13
Literatuur	13
Lijst van afbeeldingen en tabellen	13

Afb. 1.

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET ONDERZOEKSGBIED

<i>Provincie:</i>	Gelderland
<i>Gemeente:</i>	Ede
<i>Plaats:</i>	Lunteren
<i>Toponiem:</i>	Edeseweg
<i>Kadastrale gegevens:</i>	Lunteren C 2929
<i>Kaartblad:</i>	32 HZ
<i>Coördinaten:</i>	zw 171541/454328; nw 171505/454406; zo 171637/454456; zo 171671/454388
<i>Projectverantwoordelijke:</i>	A. van Benthem
<i>Bevoegd gezag:</i>	Gemeente Ede
<i>Deskundige namens het bevoegd gezag:</i>	S. van der A
<i>ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):</i>	22922
<i>ADC-projectcode:</i>	4105500
<i>Complex en ABR codering:</i>	NVT
<i>Periode(n):</i>	NVT
<i>Geomorfologische context:</i>	Haarpodzol op dekzand
<i>NAP hoogte maaiveld:</i>	Tussen +14,31 m NAP en +15,70 m NAP
<i>Maximale diepte onderzoek:</i>	Tussen +13,67 m NAP en +14,92 m NAP
<i>Uitvoering van het veldwerk:</i>	12 juni- 14 juni 2007
<i>Beheer en plaats documentatie:</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van Gelderland

Samenvatting

In opdracht van Aannemersbedrijf Gebroeders Blokland BV heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Edeseweg, Eekhoorn-terrein te Lunteren. In het plangebied zullen huizen worden gebouwd. Het onderzoek heeft geen archeologische resten opgeleverd en het advies is het perceel vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.

PERIODE	TIJD IN JAREN				
Nieuwe tijd	1500	na Chr.	-	heden	
Middeleeuwen	450	na Chr.	-	1500	na Chr.
Romeinse tijd	12	voor Chr.	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	voor Chr.	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	voor Chr.	-	800	voor Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5300	voor Chr.	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	8800	voor Chr.	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd)	300.000	voor Chr.	-	8800	voor Chr.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van Aannemersbedrijf Gebroeders Blokland BV heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Edeseweg, Eekhoorn-terrein te Lunteren. In het plangebied zullen huizen worden gebouwd. Er heeft geen vooronderzoek (zie §1.2) op de locatie plaatsgevonden, maar gezien de ligging van het terrein was de kans groot dat er archeologische resten uit het laat-Neolithicum tot en met de Bronstijd/IJzertijd aangetroffen konden worden. De voorgenomen bouwplannen zullen deze archeologische resten vernietigen of ernstig beschadigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 1,3 ha en is momenteel in gebruik als grasland. Het gebied ligt aan de zuidkant van de bebouwde kom van Lunteren en wordt begrensd door de Edeseweg in het westen, de Oude Arnhemseweg in het oosten, een houtwal in het zuiden en het terrein van een voormalige school (Edeseweg 17) in het noorden. In het gebied zijn vier proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van 936 m².

Het veldwerk is uitgevoerd tussen 12 juni en 14 juni 2007. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door S. van der A, gemeentelijk archeoloog van de gemeente Ede, is opgesteld.¹ De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zijn gedeponeerd in het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van Gelderland.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: A. van Benthem (projectverantwoordelijke en veldarcheoloog), L. Verniers (veldtechnicus), M. Zander (veldassistent) en W. Peelen. (kraanmachinist van de firma Peelen VOF). De bij dit project betrokken fysisch geograaf was F. Zuidhoff, Senior archeoloog was D. Gerrets. De contactpersoon bij Aannemersbedrijf Gebroeders Blokland BV is J. Kramer.

1.2 Vooronderzoek

Er heeft geen vooronderzoek op de locatie plaatsgevonden. Vanwege de ligging van het terrein, op de flank van een stuwwal, op de overgang naar de lager gelegen Gelderse vallei, werd de kans zeer hoog geacht dat er archeologische resten zouden voorkomen. Tussen Ede en Lunteren zijn op vergelijkbare terreinen verschillende vindplaatsen bekend uit het Neolithicum, de Bronstijd, de IJzertijd en de Middeleeuwen.²

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.³

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

- Zijn er archeologische waarden aanwezig?

Zo ja:

- Wat is de exacte aard en datering van de vindplaats?
- Is er inzicht te krijgen in de begrenzing van de vindplaats?

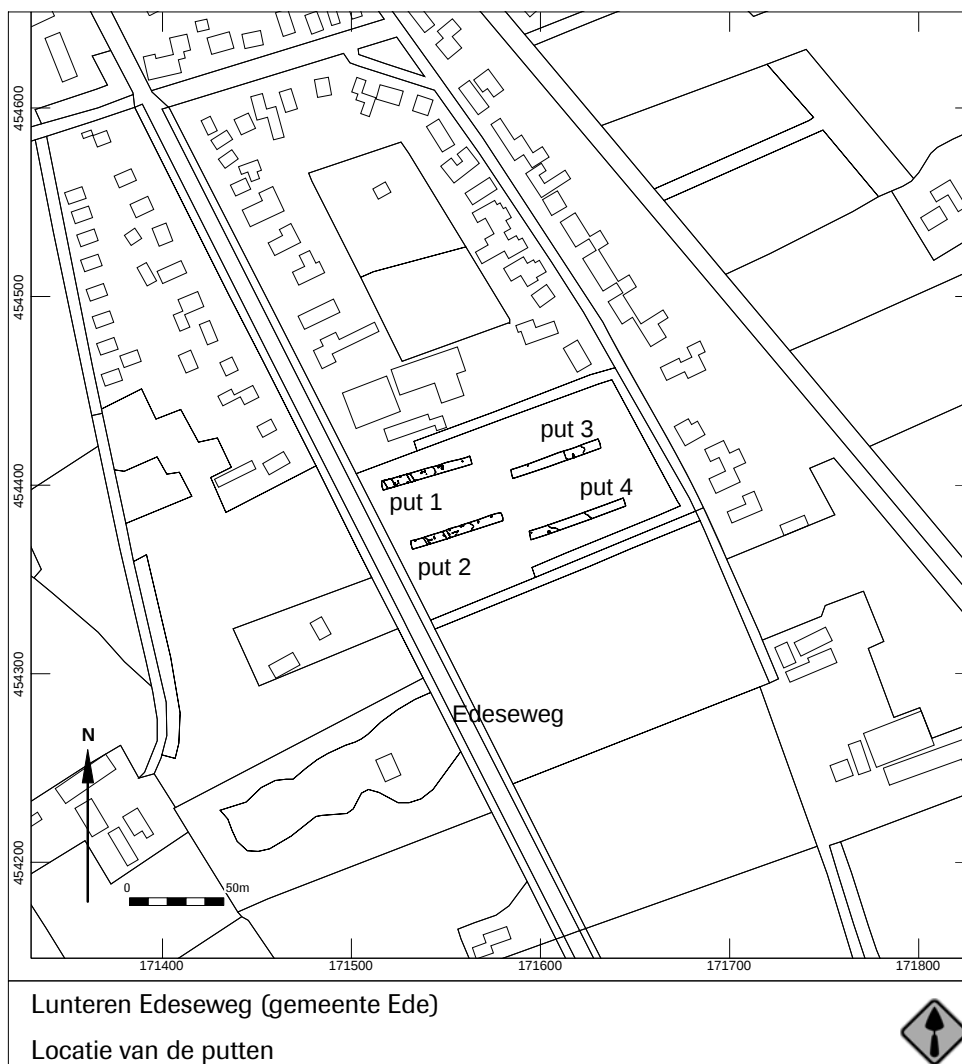
1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen.

¹ Van der A 2006.

² Archis waarnemingsnummers: 42385, 42384 en 42180.

³ Cf. Handboek ROB specificaties, juni 1998.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 3 beschrijft de landschappelijke ligging van het Afb. 2.

gebied en de beschrijving van de aangetroffen grondsporen en vondstmateriaal. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de belangrijkste conclusies van het onderzoek gepresenteerd en worden de onderzoeksvragen beantwoord. In hoofdstuk 5 tenslotte wordt de waardering van de vindplaats gegeven.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.⁴ Tijdens het IVO zijn vier proefsleuven aangelegd. De ligging van deze proefsleuven was haaks op de Edeseweg en evenredig verdeelt over het terrein.

De proefsleuven waren ca. vijf meter breed en vijftig meter lang.

De vlakken zijn machinaal aangelegd, zonder schaafbak. Het vlak goed te lezen was zonder het gebruik van een schaafbak. Grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht. Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin

⁴ Van der A 2006.

gefotografeerd en getekend met een *robotic total station*, waarbij om de 5 meter een waterpashoogte is bepaald. Alle aangetroffen grondsporen zijn met de hand gecoupeerd waarbij naar vondsten is gezocht. Alle coupes zijn getekend op schaal 1:20. Het restant van de gecoupeerde sporen is vervolgens met de schep of troffel afgewerkt. In alle putten is een profiel aangelegd, waarbij om de 10 meter een kolomopname is getekend (schaal 1:20), gefotografeerd en vervolgens beschreven.

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek

Door F. Zuidhoff

Landschap en bodemopbouw

In de gemeente Ede wordt het landschap grotendeels bepaald door de aanwezigheid van het stuwwallenlandschap en het dekzandlandschap in de Gelderse Vallei. De hooggelegen stuwwallen zijn gevormd in de één na laatste IJstijd, circa 150.000 jaar geleden, en zijn in verschillende richtingen georiënteerd: de stuwwal van Ede is noord-zuid gelegen, de stuwwal van Oud Reemst oost-west en de stuwwal van de oostelijke Veluwe ook in noord-zuid richting. Archeologische fenomenen zoals grafheuvels en raatakkers komen voor op en aan de rand van de stuwwallen. De Gelderse Vallei vormt een laaggelegen gebied met dekzandruggen en veengebieden. De dekzandruggen zijn gevormd in de laatste IJstijd toen het landijs Nederland niet bereikte maar er een koud klimaat heerste en vanuit de brede rivieren zand werd aangevoerd door de wind. Vanaf circa 8000 jaar geleden ontstonden door een warmer wordend klimaat grote veengebieden in het uiterste westen van de gemeente Ede. Hier is op grote schaal veen gewonnen vanaf de Late Middeleeuwen.

Fysische geografie in het plangebied

Het plangebied ligt op de westflank van de stuwwal van Ede waar het dekzand als een gordel is neergelegd op de rand van de stuwwallen en de Gelderse Vallei. De Gelderse Vallei is een diep glaciaal bekken dat is ontstaan door uitschuring van een grote ijslob in het Saalien. De vallei is meer dan 110 meter diep en is na het afsmelten van het ijs opgevuld met tientallen meters sediment afkomstig van de stuwwallen. In een warme periode tussen de twee ijstijden, het Eemien, drong de zee de Gelderse Vallei binnen en is een pakket brakwaterklei afgezet. In de laatste IJstijd is deze klei afgedekt met een pakket dekzanden van ongeveer 10 tot 20 meter dik. Aan het oppervlak komen paraboolvormige dekzandruggen voor die een opening hebben aan de west-noordwestkant. Hieruit kan afgeleid worden dat de heersende windrichting in die tijd uit het west-noordwesten kwam. De dekzandruggen zijn hooggelegen en goed gedraineerd, waardoor ze in het verleden uitstekende bewoningslocaties vormden. Op de grotere dekzandruggen in de Gelderse Vallei en op de gordeldekzanden op de flank van de stuwwallen werden in de Middeleeuwen de eerste bouwlanden, zogenaamde engen aangelegd. Deze bouwlanden werden bemest met een mengsel van stalmest en plaggen waardoor dikke plaggendecken zijn ontstaan. Het plangebied is gelegen op aan de lage westkant van het gordeldekzandgebied op de rand naar de Gelderse vallei. Het gebied is gekarteerd volgens de Bodemkaart van Nederland als laarpodzolgrond en een heel klein deel als bekeerdgrond.

Bodemprofielen in het plangebied

In het niet verstoorde gedeelte van het plangebied (putten 3 en 4) zijn een aantal profielkolommen bekeken van de putwanden. De ondergrond in het plangebied bestaat uit matig fijn, goed gesorteerd, kalkloos zand: het dekzand. In dit dekzand kunnen verschillende bodemprofielen worden ontwikkeld. De dekzanden in het onderzoeksgebied zijn mineralogisch arm. Dit houdt in dat de zanden overwegend bestaan uit kwartskorrels en dat ze een gering gehalte aan gemakkelijk verweerbare mineralen bevatten. In deze arme gronden vindt men een podzoliseringsproces dat leidt tot humuspodzolgronden.⁵ Doordat een neerslagoverschot bestaat in het nederlandse klimaat worden oplosbare stoffen uit de bovengrond naar beneden verplaatst en geheel uitgespoeld of op geringere diepte weer afgezet. De laag waaruit stoffen zijn

⁵ Bodemkaart 32 Oost 1997

uitgespoeld wordt de loodzandlaag genoemd of E-horizont. De laag waarin een deel van de humus en ijzerverbindingen worden afgezet is de inspoelings-, of Bh, Bhs of Bs-horizont.

De humuspodzolgronden worden ingedeeld op basis van aan- of afwezigheid van grondwaterinvloed tijdens de bodemvorming. Bij gronden die hoog boven het grondwater lagen zijn de zanden blond gekleurd door de aanwezigheid van ijzerhuidjes rond de zandkorrels (haarpodzolgronden). In lagere gelegen gebieden waar de grondwaterstand hoger was tijdens de bodemvorming zijn de zandkorrels vaak vaalbleek van kleur door het ontbreken van ijzer (veld- en laarpodzolgronden). Laarpodzolen hebben in tegenstelling tot de veldpodzolgronden een matig dikke (< 50 cm) opgebrachte humushoudende bovengrond (A-horizont of plaggendek). In de iets hoger gelegen oostkant van het plangebied (put 3 en 4) bestaat de bodem uit een haarpodzolgrond met een dun plaggendek. De E-horizont van de podzolgrond is in de meeste gevallen verploegd of opgenomen in het plaggendek (afb. 3.).

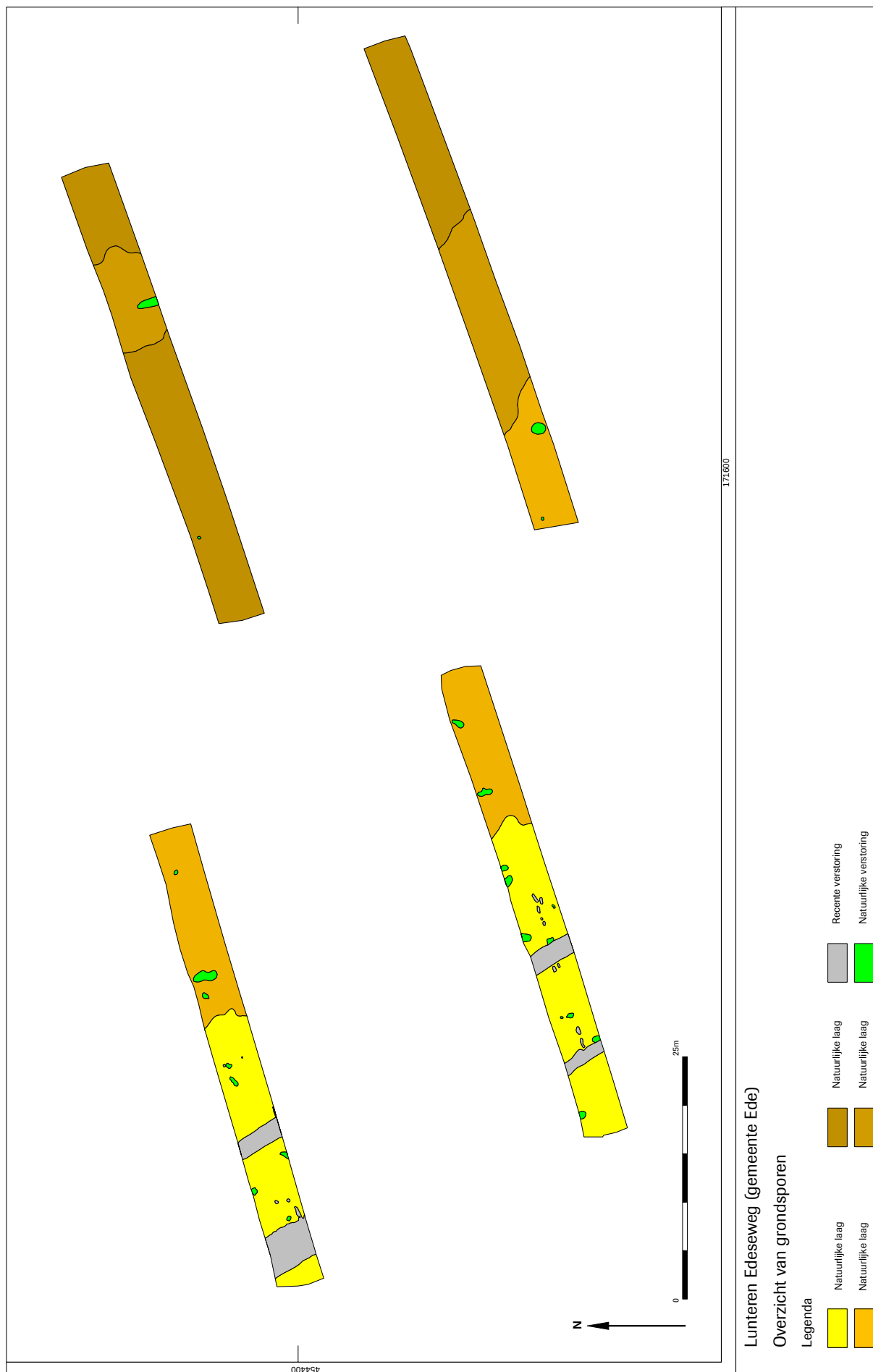

Afb. 3. Het profiel in put 3.

In het uiterste westen van put 4 is een veldpodzolgrond met een dun plaggendek gevonden: een laarpodzolgrond dus. In het vlak was duidelijk een vaalbruine kleur te zien van de Bh-horizont van de veldpodzolgronden. Waarschijnlijk bestaat de ondergrond in put 1 en 2 aan de oostzijde ook uit laarpodzolgronden. Hier is echter de bovengrond inclusief het plaggendek verstoord (afb. 4.).

Afb. 4. Het profiel in put 2.

Afb. 5. Overzicht van grondsporen

3.2 Sporen en structuren

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn vier putten aangelegd (afb. 5.). De bovengrond van de putten 1 en 2 was over de gehele lengte verstoord door ploegen, waardoor het oorspronkelijke niveau van de C-horizont niet bewaard is gebleven. In beide putten zijn een aantal recente verstoringen waargenomen, waaronder twee sloten. Daarnaast zijn een aantal natuurlijke sporen aangetroffen.⁶ In de putten 3 en 4 zijn alleen natuurlijke verstoringen waargenomen. De ondergrond van vooral het westelijk deel van put 3 en het oostelijk deel van put 4 bestond uit (licht)bruin met zeer veel ijzerconcreties.

3.3 Vondstmateriaal

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is, behalve een fragment vuursteen, geen vondstmateriaal aangetroffen.

Het fragment vuursteen werd aangetroffen in de verstoorde bovengrond, bij de aanleg van het profiel in put 4. Het betreft een afslag met cortex waarop een slagbult te zien is. Het fragment is niet bewerkt.

⁶ Het gaat dan om boomvallen, mollengaten en natuurlijke verkleuringen.

4 Synthese

4.1 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

De volgende vragen zijn gesteld:

- Zijn er archeologische waarden aanwezig?
- Zo ja:
- Wat is de exacte aard en datering van de vindplaats?
 - Is er inzicht te krijgen in de begrenzing van de vindplaats?

Aangezien er geen archeologische sporen of vondstmateriaal tijdens het onderzoek zijn aangetroffen, kunnen deze vragen niet beantwoord worden.

5 Conclusie

5.1 Waardering van de vindplaats

De waardestelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 2.2) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit.

Aangezien er geen sprake is van een vindplaats kan er echter geen waardering plaatsvinden. Hieruit volgt dat het terrein als niet behoudenswaardig wordt aangemerkt het advies is het perceel vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Het is niet geheel uit te sluiten dat buiten het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Daarom merken wij op dat het aanbeveling verdient om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij het bevoegd gezag, zoals aangegeven in de Monumentenwet 1988, artikel 47, lid 1.

Literatuur

A., Van der, S.J.H., 2006: *Programma van Eisen Edeseweg te Lunteren, Eekhoornterrein*.

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied.
- Afb. 2. Locatie van de putten.
- Afb. 3. Het profiel in put 3.
- Afb. 4. Het profiel in put 2.
- Afb. 5. Overzicht van grondsporen.

Tabel 1. Tijdsduur van de verschillende (pre)historische perioden.